

De vertaler en zijn geweten

Gelukkig komt het niet vaak voor, maar soms wordt een vertaler benaderd met het verzoek een boek te vertalen waarvan hij de strekking bedenkelijk vindt. Bedenkelijkheid bestaat echter in soorten en maten. Wat voor de een beslist niet door de beugel kan, vindt de ander hoogstens onschadelijke onzin. Wat in de ogen van de een onbewijsbare en zelfs gevaarlijke kletsboek is, vertegenwoordigt voor de ander zijn diepste levensovertuiging. Er zijn natuurlijk extreme gevallen. Er zullen bijvoorbeeld niet veel vertalers zijn die zonder een spier te vertrekken aan een hervertaling van *Mein Kampf* zouden beginnen, gesteld dat die in Nederland op de markt mocht worden gebracht. Dat is duidelijk genoeg, al zou men kunnen aanvoeren dat het publiek ook van dat boek moet kunnen kennismaken om zelf te kunnen oordelen waarom het verwerpelijk is, en bovendien is er via internet vast wel aan te komen. Het zal de meeste vertalers echter te ver gaan om die tekst in modern Nederlands toegankelijk te maken, al was het alleen maar omdat ze zich er dan maandenlang intensief in zouden moeten verdiepen.

Schemergebieden

Maar zo zwart-wit ligt het doorgaans niet. Een feministisch georiënteerde vertaler zal een

seksistisch getinte tekst eerder afkeurenswaardig vinden dan een macho. Een aanhanger van de Vereniging tegen de kwakzalverij zal verontwaardigd het hoofd schudden als hij een boek over bepaalde alternatieve geneeswijzen aangeboden krijgt waar een ander, die bereid is aan te nemen dat er 'misschien wel iets in zit', minder moeite mee heeft. Agnostici en atheïsten zullen zich meestal verre houden van godsdienstige lectuur, terwijl toch hele volksstammen hun leven daarnaar richten en er houvast en troost in vinden. Menigeen wendt zich snuivend af als het woord 'astrologie' valt, anderen vinden dat de astrologie, mits zorgvuldig gehanteerd, haar nut kan hebben of althans weinig kwaad kan. Hetzelfde geldt voor boeken van auteurs die zich afficheren als 'helderziend' en aanverwant, de zogenaamde zweefsector. In die hoek treft men zowel schrijvers aan die het oprecht goed met de mensheid voorhebben als oplichters die er slechts op uit zijn andermans behoefte aan ander-wereldse vergezichten schaamteloos commercieel uit te buiten. Vooral die laatsten mogen zich vaak in een grote populariteit verheugen. Ze zijn bekend van de televisie en bepaalde bladen, en zelfs als ze in talloze andere tv-programma's en publicaties zijn ontmaskerd, als hun werkwijze tot in de kleinste details is onthuld, hebben ze nog steeds een enthousiaste aanhang. *Mundus vult decipi*. Het is van alle tijden.

Zijn die boeken schadelijk? Waarschijnlijk beschouwt het merendeel van degenen die ze kopen en naar de televisieprogramma's in kwestie kijken, ze vooral als amusement. Er zijn echter ook mensen die er troost in vinden en zich in de ogen van niet-gelovigen om welke reden dan ook graag laten beetnemen. Is dat erg? Dat hangt ervan af. Wel als ze een ernstig psychisch probleem of een ziekte hebben en zich daar niet voor laten behandelen omdat hun idool dat ook zonder arts of psycholoog wel af zou kunnen. Maar als ze zojuist een dierbare hebben verloren en zielsgraag even willen geloven dat die gelukkig is en vaak aan hen denkt... ach.

Andere overwegingen

Verder zal de beslissing van een vertaler om een bepaald boek wel of niet aan te nemen ook veel te maken hebben met persoonlijke omstandigheden: zijn er meerdere projecten waaruit hij kan kiezen? Komt de bodem van de schatkist in zicht? Is het boek vertaaltechnisch interessant? Gaat het om een uitgeverij die verder een interessant fonds heeft, dat dankzij zo'n bestseller in stand

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek

<http://www.boekvertalers.nl>

kan worden gehouden? Zoiets kan de doorslag geven. Natuurlijk zijn er voor iedereen boeken waar hij zonder meer nee tegen zegt, al liggen de muizen doodgehongerd in de provisiekast. Maar er zijn ook boeken die je zelf nooit zou uitkiezen, maar die je onder bepaalde omstandigheden wel aanneemt: rolbevestigende romannetjes, baarlijke maar onschuldige onzin, overbodige schrijfsels die nergens over gaan maar die veel mensen kennelijk nu eenmaal graag lezen.

Kortom: om een boek goed te vertalen hoef je het niet met de auteur eens te zijn.